

THE
GOVERNMENT GAZETTE
 PROVINCE OF HAWKE'S BAY.

Published by Authority.

All Public Notifications which appear in this Gazette, with any Official Signature thereunto annexed, are to be considered as Official Communications made to those persons to whom they relate, and are to be obeyed accordingly.

T. H. FITZGERALD,
 Superintendent.

VOL. I.]

MONDAY, APRIL 23, 1860.

[No. 20.

KO TE
 NUPEPA NO TE KAWANATANGA.
 NO TE KOTINGA KI AHURIRI.

NA TE KAWANATANGA I PEREHI.

NO TE MANEI, 23 O APERIRA, 1860.

Superintendent's Office,
 Napier, 17th April, 1860.

THE Superintendent has directed the following publication, in the *Maori* language, of an account of a Public Meeting of the principal European Settlers and Chiefs of the Ngatiawa and Ngatiraukawa tribes, at Wellington on Tuesday, April 10th, as published in the *Wellington Independent* and *Spectator* newspapers of the 13th and 14th instant. Also, of a Letter from the principal Chief of Otaki, as published in the *Spectator* of the 11th instant.

G. T. FANNIN,
 Superintendent's Clerk.

No Nepia,
 no te whare tuhituhi
 o te Kai-whakahaeretikanga,
 no te 17 o Aperira, 1860.

TENEI, kua kīia e TE PITIERA (te Kai-whakahaeretikanga) kia perehitia kia panuitia ki te reo Maori te korero mo te Hui o nga Rangatira Pakeha o nga Rangatira Maori, no Ngatiawa no Ngatiraukawa hoki enei nga tangata; i hui hoki ratou ki Poneke, i te Turei, 10 o nga ra o Aperira nei, ki te korero mo te whawhai ki Taranaki. Tenei hoki te pukapuka a Tamihana Te Rauparaha no Otaki, mo te hui a nga Maori ki Katihiku. I perehitia hoki enei ki Poneke, ki nga Nupepa reo Pakeha.

NA, KO TE HUI KI PONEKE.

E ta ma, kia rongo mai koutou ki te hui nui ki Poneke, no nga tino tangata no nga rangatira Maori, no Ngatiraukawa no Ngatiawa. Tenei te take i hui ai nga tangata, he mea kia kite ratou i nga rangatira Pakeha e noho ana ki Poneke; kia ata korero ratou i nga mahi e mahia ana ki Taranaki. Na, ka hui, ka ki te whare nui whare Komiti nei; he Maori etahi, he Pakeha etahi. Na, tenei ano etahi o nga pakeha, ara, ko Te Petetona (ko te kawana nei o Poneke), ko nga Kaiwhakawa katoa, erua tekau matahi o enei, ko te Pihopa o Poneke, ko nga Minita hoki o kona, ko etahi atu ko etahi atu. Heoti, ka noho nga tangata, ka whakaritea ko te Para (Minita nei no nga Weteriana) hei whakamaori. Koia kau te pai o taua hui! te ata noho, te ahua pai hoki o nga tangata, me te pai o te korero.

Na, ka timataria te korero. Ka kiia atu e te tangata, kua karangatia hei rangatira mo taua hui ra, "Haere mai, haere, e aku hoa Maori, korerotia nga korero: tenei te kitea nei, ko nga Pakeha e pai ana ki nga Maori, ko nga Maori e pai ana ki nga Pakeha."—A i penei te tu o tana korero.

Na, ka kiia atu e Te Para, kia korero mai nga Rangatira Maori i a ratou korero. Kia kiia toutia mai e ia tangata tana whakaaro tana whakaaro; ahakoa whakapai whakahe ranei; ahakoa whakamarama whakapouri ranei, aha noa atu ranei, kia whakaputaina mai.

Katahi ka whakatika a TE PUNI, (no Ngatiawa,) ka whai korero mai,— "Ae, tenei, maku e korero. E ta ma, e nga Pakeha, i anga mai au i mua i Taranaki, ko ahau te hoa no te Pakeha, no tona unga mai ki uta nei. Na, i mua, i te wa kahore he pakeha ki konei, ka u mai he kaupuke patu wera, ka eke atu he Maori ki te hoko taewa, a riro rawa atu ia ki Poahakena. Ka rua ona tau ki reira, ka hoki mai. Korerotia ana ki a ia, Meake ka whai hoia pakeha ki to kainga ki Niu Tirani. Kiia atu ana e ia, Ka pai ra, ma nga hoia au ka ora ai. Ina hoki, e ta ma, tenei te mea i pera ai ia te ki atu, he matakua nona i ona hoa riri Maori. He iwi patu tangata hoki te maori. Heoti ano; ka tae mai nga kaupuke i nga pakeha hei noho; ka hoko ratou i te oneone, ka whakahoa ki te Maori, ka riro atu te

Maori ki roto i te poho o te Pakeha noho ai, ano ra me he tamaiti tupu nana. E hoa ma, ekore e taea e au te ki atu ki a koutou i te nui o toku aroha ki te pakeha, i mua inaianei he aroha mau tou, tupu tou. Tena koutou te ki na, Kei te aroha mai koutou, a e tika ana, he aroha ano: otira ekore e rite i toku aroha. Koia hoki au ka haere mai ai i tenei ra ki tenei hui, kia ui atu e, Hei mau ranei, hei kore ranei e mau; otira hei mau ano. Ae, hei mau anake. Ma koutou hoki ma nga Pakeha e korero mai ki au. Ka nui te korero kino i roto i nga Pakeha moku. He korero hori anake ena nga korero. Kahore au e pai ana kia noho nga Pakeha motu ke atu i nga Maori; kaore: erangi me noho tahi. Ma era atu nga iwi e whakararururu, e whakatupu kino, tena ko tatou nei, kia noho pai tatou, kia noho aroha tatou. Ka nui te kino o nga korero e korerotia ana, na nga Pakeha ranei na nga Maori ranei. Ka pouri toku ngakau ki ena nga korero. Heoi ano taku korero."

Katahi ka whakatika a TAMIHANA TE RAUPARAHA, ka ki:—"Whakarongo mai ki au, e oku tuakana e nga pakeha. Kei Otaki toku kainga noho, kei tetahi pito o Poneke. Tenei, ka pai ki au kia hui tatou i tenei ra, kia kite matou i a koutou i nga kai whakawa i nga Rangatira no Poneke; kia korero hoki matou ki a koutou i a matou whakaaro ki nga mahi e mahia mai nei i enei nga ra. Na, kaore matou e pai ana kia puritia a matou whakaaro a matou mahara. He tama hoki au no taua tangata whai ingoa no Te Rauparaha, koia ka korero matou i nga korero o Taranaki. E ta ma, he whakaaro pai ta matou; ae, he pai anake. Kia noho tahi tatou. Kua whiti rawa atu au ki Ingarani; kaore au i haere rawakore atu ki reira, kia atawhaitia ai ahau; ahakoa ka nui noa te atawhai te aroha a nga tangata o taua whenua ki au, ae, nui noa atu. E hoa ma, kia pai to tatou noho; kia noho marie. Kua tatou e hoki atu ki nga tikanga kua oti i a tatou te whakarere. Tenei au te tu nei, te whakamahara nei, kua e whakarangona nga korero e mea ana, Kei te pai matou nga Maori kia whawhai ki nga Pakeha. He hori anake tena korero, whakarerea atu. Kua roa noa to matou noho i runga i te rangimarie; kua wareware i a matou nga tikanga whawhai. Tenei anake ta matou, ko te noho marie. Kua koutou e whakaaro kino ki nga Maori, e mea ana, tena pea matou e

whakakino i te Pakeha. Waiho atu ena nga whakaaro ma era i Taranaki. Tona kainga puhanga hau hoki tena, tona kainga pohehe o mua iho. I mua, noho kakari ana noho riri ana ona Maori ake; kakari ai ano ki a ratou ano; inaianei, tahuri ana ratou ki nga Pakeha riri ai kakari ai. Kua rongo koutou ki nga kupu a te kaumatua a Te Puni; koia ano kei a ia; ko a matou whakaaro hoki ena. Tenei ka maha o matou ngakau ki tenei hui, ina hoki ma konei ka rongo nui ai koutou i a matou whakaaro. Kei ki tetahi e, He kupu kau na matou, he waha anake: kaore. No roto no te ngakau enei nga kupu; ae, nui noa ta matou hiahia kia noho tahi tatou i runga i te rongo mau i runga i te marie. Tenei hoki taku kupu ki nga Maori o tenei hui, kia whakaaro tahi koutou; a ki te he tetahi ki te ture o te Kawanatanga, kia hopungia e koutou taua tangata kia whakawakia ai. Maku e korero, ma aku hoa hoki e korero, ki nga Maori o te takutai puta noa ki Whanganui, nga ki i kiia ai ki tenei hui; a tera ratou e pai ki enei korero. Pai rawa, e nga Pakeha, pai rawa ta koutou karanga ki a matou nei, kia hui mai tatou kia rongo ai koutou i a matou whakaaro, a ko matou hoki kia rongo i a koutou. Na, ko *Tairoa*, he tangata whakaaro pai hoki tenei, mana e whakaae enei nga kupu aku. Heoti, ka mutu i konei aku korero ki a koutou, e aku hoa e nga pakeha; kia aroha tahi tatou kia piri tahi tatou i roto i te aroha a to tatou Ariki a Ihu Karaiti."

Na, whakatika atu ana a MATINI TE WHIWHI, ka ki:—"Tena koutou, e aku tuakana e nga Pakeha. Tenei taku kupu; ae, kia whakahangaitia e au taku kupu kia rite rawa ki nga tikanga o tenei hui. Ina hoki, ehara i te mea ngaro; kua kitea nuitia to te iwi Maori tona kuwaretanga. No o ratou tipuna taua kuwaretanga, tuku iho tuku iho, no mua iho ano no te wa kaore ano he Pakeha kia tae mai. Tena, ka tae mai nga Pakeha ka ora tenei whenua; ae, ora rawa. Ka kotahi tonu hoki te tu o te mahi, o te ture, o te tikanga, o te noho, o te aha,—anga ake ki te tangata nui, anga iho ki te tangata iti; ahakoa Maori, ahakoa Pakeha; rite tahi, tikanga tahi. No reira, no te unga mai o nga Pakeha ki uta nei, ka ako tonu ai tatou i tenei A nui E nui; ara ko te ako tenei, kia noho marire tatou kia noho aroha tatou me he iwi kotahi. Na, ko tenei mahi whakapohehe e mahia

mai nei ki Taranaki, ko tenei hei whakararuraru i nga whakaaro a nga Pakeha a nga Maori. Heoti, e aku hoa e nga Maori e noho nei, kua hui mai nei tatou e pai ana; ina, kia kotahi iwi tonu tatou ko nga Pakeha. I tikina hoki tatou i karangatia, kia haere mai tatou ki konei korero ai i a tatou whakaaro. Pai rawa atu taua tikanga taua karanga. Kua e kiia, Ko nga Pakeha te take o tenei raru ki Taranaki; kaore, ehara i te Pakeha, he whenua te take. Heoi ano: ko tatou kia noho tahi, kia piri tahi, kia u tahi ki te tikanga pai kua kiia atu e au. Heoi ano; ka mutu aku korero."

Katahi ka maranga ki runga a HOANI TE OKORO, ka ki:—"Tena koutou e aku hoa e aku whanaunga e nga Pakeha. Na, ko taku kupu tenei, ara no te Kuini ahau; ko taku wahine ko aku tamariki ko toku tinana katoa, no te Kuini anake. Ko koe ra, e te Kawana, ko koe ra e nga Kai-whakawa, ko koe ra e Pihopa, ko koutou hoki e nga Minita, ka matau koutou ki au. Ae, kua roa rawa hoki to koutou matauranga ki au, no koutou hoki au. Kaore au e matau ana ki tera iwi ki tera iwi, heoi ano taku matauranga ko Poneke. Kaore au e ki ana mo era e noho tawhiti ana, erangi moku ake mo nga tangata hoki kei au taku nei korero; no te Kuini matou. Me he mea tena ano he kino he mahi he kei te ngakau o etahi Maori, na, ehara tena kino ki te Pakeha anake, ki au ano hoki ia. Ahakoa ko te kara o taku kiri he kara Maori, ko toku tuahua hoki he Maori, na, ko taku whakaaro ko taku ngakau he Pakeha. Ka tu tahi au me te Pakeha, ka mate tahi au me te Pakeha; kotahi tonu hoki maua. Katahi te korero kino, e kiia ana e, Maku ma Te Puni ranei ka kino ai ka mate ai nga Pakeha! Me pehea ra ka taea ai tena whakaaro e maua? Kia pera koia maua ki te iwi nona o maua taonga? nona hoki to maua ora? Kaati me he pena te korero. Erangi a Tamihana, mana e korero mai ki a koutou; ina hoki kaore he korero e ngaro ana ki tona kainga ki Otaki, ki a ia hoki. Me he mea kua rongo ia i tetahi korero he, mana ano e korero mai, ekore hoki ia e huna. Heoi ano ka mutu aku korero."

Na, whakatika ana ki runga a HENERE TE PUNI, ka ki:—"E pa ma, e nga Pakeha, tena koutou. Koia tena, ko ena nga kupu kua rongo na

koutou, na matou katoa ena. Kotahi tonu te tu o a matou whakaaro, koia tena. He iwi nui te Pakeha, he iwi rahi, he mano; tena ko matou whakamaori nei, he tokoouou matou he iwi iti. Na, ki te tahuri mai nga Pakeha ki a matou whawhai ai, ka tu atu matou ki te whakaara i a matou. Na, ko au nei, he tamariki au; heoi, e tu ana au ki konei ki te ki atu ki a koutou, kia rangona e koutou te whakaaro a nga tamariki a toku iwi; a ka rite hoki a ratou whakaaro ki enei kua kiiia atu nei ki a koutou i naianei. Ae, kua tika te korero nei, kua rite; ae, rite rawa ki nga whakaaro a o matou ngakau katoa. Na, e tika ana kotahi tonu to matou hapu, matou ko te iwi e whawhai ana mai ki Taranaki; heoi, ma kona ka aha? Waiho atu ratou ki kona. Tenei ke ta matou hiahia ko te noho marie anake. E ahei ano i au te korero mo enei nga tangata i au nei; ekore au e korero mo era atu, kaore au e matau ana ki a ratou whakaaro. Tena ko matou, he Pakeha anake matou. Na, ko era hoki i Wairarapa kia penei ratou me matou nei. Ko nga kurarururu kua puta ki Taranaki, no ratou ake ena. Ekore au e pai ki te ki e, No te mea he iwi tahi matou ko te iwi e whawhai mai nei, me pera hoki matou. E, kaore tena ki au. Ma ratou e noho atu, whakaoti ai i ta ratou na mahi. No ratou ano te take he i ai ai nga kurarururu i hui mai ai tatou inaianei. Otira ekore matou e mahara kore ki nga mahi o Taranaki. Kua rapua hoki e matou, no wai ranei te he, no te Maori ranei no te Pakeha ranei,—no te Kawana ranei no ana kai-mahi ranei. Heoi, ekore au e ki atu ki tena. Ko tatou katoa hoki he iwi kotahi; a tenei taku whakaaro, ma nga Maori o Wairarapa e u mai ki a tatou. Na, ki te pai tetahi o matou kia whakatupu hoia, tenei taku kupu ki a ia, Haere atu e whawhai; a ka penei ano pea te ki a nga Pakeha. Tenei hoki; na, ki te haere mai etahi ki konei whawhai ai, ka tu tahi atu nga Maori me nga Pakeha ki a ratou. Ki te tohe mai ratou ki te patu i te Pakeha, me tohe mai hoki ki te patu i te Maori. Heoti ano aku kupu.”

Na, ka whakatika a **NOPERA TE NGIHA**, ka ki:—“Tena koutou e aku hoa. Tenei kua hui mai tatou ki konei, kia korerotia atu e tatou a tatou whakaaro ki enei nga Pakeha nona nga pai ki a tatou i nga tau kua pahemo atu. Na, kua hui mai nga Maori ki konei,

no ia wahi no ia wahi, me te ki e, Ma runga i te tilkanga o te whakapono tenei hui. Na, kua kiiia mai e *Matini te Whiwhi*, “Kia piri tonu tatou ki te ture a Te Atua ki te ture a te tangata.” Na, e hoa ma, kaore au e pai ana ki te ara rua. Heoi ano taku e pai nei, Ko te piri tonu ki te Pakeha, aa mate noa. Ka mutu taku korero.”

Na, te whakatikanga o **HOROMONA** ki runga, ka ki:—“Tena koutou, e nga Pakeha. Tenei ano aku whakaaro kei roto tonu i au. Whakarongo mai ki au. Na nga Pakeha nga pai ka mano noa atu i mau mai ki tenei whenua, koia matou i nui haere ai i piki ai ki runga noho ai. Koia kau te atawhai a Te Atua ki te Kuini o Ingarani! Mau tonu tupu tonu rahi tonu! Tenei, kua korero au i te Kupu a Te Atua, e mea ana, Kia aroha tatou tetahi ki tetahi; koia au ka hiahia nei kia noho tonu au i runga i te rongo mau i te marie me nga tangata katoa. Heoti ano ta matou korero; na matou tahi hoki tenei whakaaro. Ki te mea hoki ka he tetahi o tenei iwi maori o matou nei, ma koutou whakapakeha e mahara a matou korero. Heoi ano aku.”

Katahi ka whakatika a **PARAKAIA** ki runga, ka ki:—“Tena koutou e nga rangatira Pakeha o Poneke nei. Tena koe, e Te Petetona. Na, ko enei ko nga rangatira Maori e noho tonu nei i roto i a koutou, kua korero ratou i a ratou whakaaro. Na, ko matou hoki i haere mai i tawhiti hei ki atu hoki ki a koutou i a matou whakaaro. Ka pai ra tenei hui: ma te penei ka kotahi tonu ai tatou. Kotahi ki te whakaaro, kotahi ki te mahi. Tenei ano te ki ake a toku ngakau, ara, Kia kaha tatou ki te mahi pai ki te mahi tika; ae, kia panaia atu ki waho te mahi he me tona kuaretanga. E ta ma, ekore matou e hoki ki era nga mahi kua oti i a matou te whakarere. Tenei, kua mahia e Te Atua he mahi pai i roto i a tatou. Kia kaha koutou e nga Pakeha ki te mahi pai, mo a te putanga mai amua o te aha o te aha e he ana, ka kaha ai tatou ki te takahi, kia noho tonu ai te marie ki a tatou, kia mau tonu ai hoki te mana o Te Atua ki a tatou, Na, ko taku korero tenei e hoa ma, e nga Pakeha.”

Ka mutu ta *Parakaia*, ka whakatika a **TE MANIHERA**, ka ki:—“Na, kua kitea a matou whakaaro katoa; kua pai noa te whakaputanga ki waho. Kotahi tonu matou ko te Pakeha; koia ka tika ai kia haere mai matou ki tenei

hui, kia ata rongo ai matou i a koutou korero. Na, kua rongo koutou i te korero a *Henere te Puni*: koia tena ko ta matou i whakaae ai. Na matou katoa tena whakaaaro. Na, ka pera he kupu ma Te Puni, ekore e tika kia puta ke he kupu ma matou ma ana tamariki. Otira mo matou ake ano a matou nei korero, ekore matou e ki atu mo era atu kaore i a matou. Kua rite noa atu tetahi hei Kawana mo tenei wahi mo te kotinga ki Poneke, ae, e pai ana, e whakaae ana matou ki a ia hei Kawana mo tatou. Kua he kakari, kua hoki he whakararu ki a tatou. Kaati me he korero mo Taranaki; whakamutua. Waiho atu tena, ma Kawana e mahi tana mahi, ma Wiremu Kingi hoki e mahi tana. Kua e maua mai ki konei ta raua mahi. Erangi ma tatou e noho pu kore patu kore. Ma koutou e nga Pakeha matou e tiaki; a ma matou hoki koutou e tiaki. Ka mutu taku."

Ka noho a *Te Manihera*, ka whakatika a HEMI PARAE, ka ki:—"Tenei tatou ka hui nei ki tenei whare. I tenei wahi ka rongo ai tatou ki nga korero pai; i tenei wahi hoki ka whiwhi ai tatou i nga kahu pai. Noku tena iwi e whawhai mai nei i Taranaki: heoi ano, kia ahatia hoki? Kua noho au ki konei ki Poneke, a kei konei tonu kei Poneke hei kainga moku. Ae ra, Poneke! kia mau tonu te marire me te whakapono pai ki a ia. Kia noho tonu hoki nga Pakeha me nga Maori o konei i runga i te rongo mau i runga i te atawhai i te aroha!—Na, ki te mea, tena ano tetahi Maori ko tona ngakau e aro ana he mea ke, mana e haere atu ki te kainga whawhai; a ki te mea hoki tena ano tetahi Pakeha ko tona ngakau e aro ana he mea ke, mana hoki e haere atu ki te kainga whawhai, Na, he Maori toku tuahua me toku kiri, tena ko taku whakaaaro me taku ngakau he Pakeha. He mahi ako tonu taku mahi no te unga mai ki uta o te waka pakeha. Na nga Pakeha te ako i au. Kua hui mai tatou ki konei i tenei wa raru, kia korero ai tatou i enei nga mea, kia ririte ai a tatou whakaaaro. Kua rawa tetahi Maori e haere mai ki a matou nei korero ai i nga korero parau; kua ano hoki nga Pakeha e pena. Heoi ano, i haere mai matou hei ki atu ki a koutou i a matou whakaaaro. A, kua ofi hoki i a matou. Ka mutu hoki taku."

Katahi ka whakatika a EPIHA ki runga ka ki:—"E aku hoa, e nga Pakeha, no mua iho taku kitenga i te pai

i te atawhai a to koutou iwi ki a matou. Ara, ko te pai ko te atawhai e ki atu nei ahau, koia tenei, ko to koutou ata noho ko to koutou rangi marie. Ina hoki, me he mea he kino ta nga Pakeha, he aha i haere mai ai nga Maori ki roto i a ratou noho ai? Kua maha toku ngakau i te tu pai o te Pakeha. Na, ka pai tenei hui. I mua, nui noa te whawhai i roto i a matou, i te Maori; otira e mea ana taku ngakau inaianei kia noho marire tatou. Ka kaha nei hoki ahau hei ki atu i tenei ki i te aroaro o nga Pakeha. Ekore hoki ratou e tango i o matou nei kahu na ratou hoki i homai. Heoi ano hoki he kahu ki a matou, ko te kahu o te Pakeha. Kua roa rawa hoki ta matou kakahuranga i tenei tu kahu, kua taungatia hoki, kua wareware hoki i a matou wahine te whatu kahu mo matou. Heoti ano, kia piri tatou, e hoa ma, ki tenei iwi Pakeha; hira rawa ake hoki to ratou matauranga. Ma ratou hoki tatou e ako. Ka mutu aku kupu."

Na, ka whakatika a TE TAHANA ki runga, ka ki:—"Tenei taku: whakarongo mai ki au. Kei Taranaki toku kainga; heoi, hei aha? Tenei toku ngakau te whakaae nei ki nga korero kua korerotia. Ae, kua rawa he whakaaaro ke, kua rawa he tikanga ke ki nga tangata o Poneke. Tenei hoki taku whakaaaro; Na, ki te hiahia tetahi o o tatou tangata ki te haere ki te whawhai, ma tatou e ki atu, Kahore, me noho marie mai ki konei. Heoi, ko era atu iwi, ekore tatou e aha ki a ratou, kei a ia ano tana whakaaaro. Na, ki te he tetahi Maori o tatou ki te ture, a ka kino ano ti tetahi Pakeha, ma tatou e tuku atu ki nga Kai-whakawa. Na, kahore e tika ana kia whakairi i nga mahi he a te tangata kotahi i runga i a matou katoa. Me he mea ano, tena he kotahi e mahi ana i te he, ahakoa rangatira ia, me tuku atu tena tangata ki tona mate tika. Na, ko taku kupu tenei."

Na, ka noho a *Te Tahana*, ka whakatika a TAMATI, ka ki:—"Na, ko tenei hui o tatou he hui nui i runga i te ingoa o te Kuini. He iwi kotahi tatou katoa. Me he taonga tupu te Pakeha ki au, He aha ahau ka matakau ai i te Pakeha? Ina hoki, kua roa ke ta maua noho tahi. Na, ki te mea ka haere mai he whawhai ki konei ki tenei taone, ki nga Maori tena ki nga Pakeha, maua tahi. Ko tenei ka kiia atu nei e au, ko taku whakaaaro mau tonu tupu tonu tenei. Ekore au e tuku atu i tenei

whakaaro aku, aa te mutunga rawatanga ano. Kotahi hoki to tatou toto. Kia noho tahi tatou i raro i to tatou Matua i a Te Kuini aa mate noa tatou."

Katahi ka whakatika a TAIAROA, ka ki:—"Kahore o aku whakaaro. Kua oti i a te Puni aku whakaaro te korero. Tenei taku e pai nei, ko te pai maku kia puta mai i raro i nga ture a te Kuini. Kaore ahau i whakaae ki te ki a te tangata e mea ana, Kia whawhai ahau. E tika ana e pai ana kia whakakahoretia ena nga korero parau korero pohehe kua korerotia mai e Tahana. Ka mutu aku kupu. Ka noho au. Heoi ano taku; ka piri au ki a Te Kuini ki ana ture hoki."

Na, ka whakatika a KARAMANA ki runga, ka ki:—"Tena koutou e nga Pakeha. Kua oti i a koutou te papa pai te whakatakoto; kua ako mai koutou ki a matou i nga ture a Te Kuini. He tauhou ano ahau ki a koutou; heoi, tenei te mea i haere mai ai ahau ki konei, ara ko te pukapuka i tae ake ki au, e mea ana, kia haere mai nga tangata o te takutai ki tenei hui. Koia au i ki atu ai, Ae, tatou ka haere; kia rongo tatou i nga korero, kia kite tatou i nga mahi. Kua tatou e pokanoa tetahi mahi he. Ki te he tetahi, ahakoa Pakeha ahakoa Maori, kia rite te utu mona ki tana mahi he. Heoi ano te mea i haere mai ai ahau, kia rangona enei kupu. Kei a Te Kuini anake te whenua katoa, mo nga mea pai hoki kua whiwhi nei matou, nana hoki. Kei a ia hoki a matou whakaaro ta matou aroha. Tenei ano, kei tenei hui, tokorua no toku iwi, a ko ta matou ki tenei, Ekore matou e mahi he. Tenei, kei te whenua nei he karakia ki Te Atua he nui, he whawhai hoki he nui. Heoi ano aku kupu."

Na, ka whakatika hoki a PORUTU, ka ki:—"He kupu kotahi taku. Ara, e pono ana te ki a Karamana. Ko taku wahine, ko aku tamariki, ko oku taonga katoa hoki no Te Kuini anake."

Na, ka whakatika a WIREMU KANAE, ka ki:—"Ehara au i te tangata nui e whakatika ai ahau i tenei hui korero ai i aku whakaaro. Heoi ano ma tatou ko te whai tonu i nga tikanga pai a nga Pakeha, Tenei taku e pai nei, Ko te Kupu a Te Atua me te Ture a Te Kuini. Ki te whakangaromia e nga Pakeha taua rua, heoti ano, he ingoa ke mo ratou. Nui noa atu nga atawhai a koutou whakapakeha ki a matou ki te Maori."

Heoi ano, kua mutu nga korero a enei nga Maori, ka whakatika ano a TAMIHANA TE RAUPARAHA,

ka ki:—"E ta ma, tenei au te hiahia nei kia korero atu hoki ki a koutou ki toku iwi Maori. Na, ka tekau ma ono enei nga Maori kua korero mai i a ratou whakaaro. Na, ki te pai koutou ki taku e ki atu nei, ma koutou e hapai o koutou ringaringa ki runga hei tohu whakaae. Ka nui ta tatou aroha ki te Pakeha. Noho ana tatou i mua i te pouritanga, kahore tatou e hono ana te kite i a tatou. Heoi, tonoa ana mai e Te Atua tana Rongo Pai, na nga Pakeha hoki i mau mai ki a tatou; muri mai ka tae mai te korero pai na Te Kuini, e ki ana, ko tatou hei tamariki mana. Kua rawa tatou e whakaae ki te whakarere i te ingoa o Te Kuini. He aha ki a tatou te Kingi Maori? I mua i nui ano te whawhai i roto i a tatou, ae ka patu tatou i a tatou ano i mua, ka kai hoki tatou i a tatou: heoi, kua mahue i a tatou ena nga mahi. He aha ranei ta te Pakeha mahi e tahuri atu ai tatou nga Maori ki a ratou whakakino ai? Erangi kia piri tonu tatou ki te Kuini o Ingarani ki te Kuini o Niu Tirani. He aha a Taringa Kuri i kore ai e haere mai ki tenei hui inaianei? Na, ko taku kupu tenei, Kia noho tahi tatou, kia noho marire, tatou tahi ko nga Pakeha, kia tupu tahi ai a tatou tamariki i runga i nga tikanga pai a te Pakeha. Heoti ano taku korero. Na, ki te paingia e koutou aku kupu, me hapai e koutou o koutou ringaringa ki runga."

Ka tahi ka hapai katoa i o ratou ringaringa ki runga hei tohu whakaaetanga hoki.

Ka mutu ta nga Maori korero, katahi ka korero nga Pakeha. Ka whakatika a TE PETETONA, (te Kawana nei hoki o te kotinga ki Poneke,) ka ki atu ki a Te Para (te Kai-whakamaori),—"E ta, kiia atu ki nga Rangatira Maori e noho nei, ka pai to ratou haere mai. Ka marama tenei, ka koa hoki o matou ngakau ki to ratou nei haere mai. Na matou hoki, na nga Pakeha te karanga kia haere mai ratou, na ratou te whakaaetanga me te hohoro mai, koia au ka ki atu nei, ma nga Maori katoa tenei mahi marama a tatou e titiro mai. Ahakoa hoki i nui te korero parau a te tangata haurangi a te tangata ngakau kino haereere noa, kahore tahi he wahi taunga i roto i te ngakau mo te tupato mo te owhiti; erangi aianei marama ai maha ai te ngakau o nga Maori. Na matou i karanga tenei hui; no te mea hoki i rongo matou, e pai ana ki nga Maori kia penei. Kahore hoki a matou mahi huna. Ma nga Maori hoki e ata titiro mai; ina hoki na matou i whakamaori i perehi nga korero i tae mai no Taranaki, kia korero ai kia matau ai nga

Maori. E pouri ana matou mo o ratou whanaunga e whawhai ana mai, ka pouri tahi me ratou, a tenei ake, ki te rongu hoki matou ki te matenga o etahi, ka tangi tahi me ratou. E pai kia waiho rawa atu te whawhai nei ki Taranaki; kia noho tonu ai tatou i runga i te marire i te pai, penei me tatou ano i noho i enei nga tau huhua kua pahemo atu. Tenei matou katoa te mahara nei te whakaae nei ki nga mahi pai a Te Puni. I mua i te timatanga i kaha ano te Maori; me i pai ki a ratou, kua mate i a ratou nga Pakeha; otira kahore ratou i pai kia pena, erangi na ratou nga Pakeha i karanga ki uta i wakanoho. Muri mai hoki, i te takiwa i a Kawana Kerei, whakahoa ana a Te Puni ki nga Pakeha, whawhai tahi atu ana me nga Pakeha ki te hoa riri. A, muri mai nei, ka noho tahi tatou i runga i te marie i te aroha, ae, he takiwa roa tenei, ka 15 hoki nga tau. Na, kua nui haere nga Pakeha, kua tini; kua nui haere hoki nga pai ki nga Maori no roto no tenei whakatokomahatanga o nga Pakeha. Kua whakaaetia hoki tenei nui haere o te pai e nga Rangatira Maori i inaianei. Kahore matou e whakapono ana i nga korero e puhia ana e te hau; a ki te mea hoki ka rangona e ratou e nga Maori nga korero kino korero whakaoho na te Pakeha, me haere tonu nga Maori ki nga Kai-whakawa korero atu ai, kia ata kimihia ai aua korero. Tenei hoki, ka rongu au kei te owihiti nga Maori ki te *Miritia*, ara ki te whakahoia-tanga i nga Pakeha katoa e noho noa ana; otira kahore he take tabi mo tena owihiti. Kiia atu, e koe e te Para, kiia atu, no te mea kua riro atu nga hoia ki Taranaki, koia nga tangata o konei ka wakahoia ai, hei tiaki hoki i nga whare hoia. Tenei au te tu nei, me te ki nui atu, ki tapu atu, kore rawa matou nga Pakeha e tahuri ki nga Maori patu ai whawhai ai, kore rawa, kore rawa. Erangi ma ratou e timata e poka-noa mai, katahi rawa matou ka tu atu ki te whakaora i a matou. Tenei hoki, maku ka mahi ai tenei *Miritia* hei tiaki i nga Maori katoa e wakahoia ana ki nga Pakeha. Kiia atu hoki, e Te Para, ma ratou ma nga Maori e noho nei e korero tenei hui ona korero; ae, tukua kia haere tahiti. A, ki te mea, tena ano nga Maori e hiahia ana kia hui ratou ko nga Kai-whakawa mo te korero, ma ratou e ki mai, a ka hui ano."

Na, ka whakatika a TE RATERAMA (tetahi o nga Kai-whakawa o Heretaunga), ka ki atu ki nga Maori:—"No te mea he hoa koutou no matou ka pai nei au ki te korero atu ki a koutou. No mua iho ano ta nga Maori whakahoatanga mai. Ekore au e wareware ki te mahi pai a nga Maori, i mahia nuitia e ratou ki te hoa riri, i a Kawana Kerei e noho ana mai. Tenei taku whakaaro, kia penei nga Maori

te korero marama mai ki nga Pakeha, me nga Pakeha hoki e korero marama atu ana ki nga Maori. Kua hoki ratou e wakapono i nga korero kino, korero whakaoho noa, korero owihiti, he korero kino hoki tenei mo tatou tahi. No te rangi inanahi taku whakapai atu ki a *Te Puni*, nona i haere mai ki au ui ai mo te korero tito i oho ai nga Pakeha ki Heretaunga. Ki nui atu ana ahau ki a Te Puni, kua hui nga Kai-whakawa kia ata kimihia taua korero; a ka ki atu hoki au ki a tera, kahore au e wakapono ana e, nana, na *Te Puni* tena mahi. No te mea hoki ko ia pu te tino hoa o nga Pakeha katoa puta noa i nga tau e 20. Na ko te *Miritia* hoki, na Te Kawana tenei i karanga, kia puta ki waho hei tiaki i nga whare hoia i nga taonga hoki i nga aha i nga aha o nga hoia, ka riro atu hoki aua hoia ki raro—a, kaore e ahei kia turi ki te karanga a Te Kawana nui. No mua ano toku whakawirina-kitanga ki nga Maori, a ekore au e puta ke inaianei. Heoi ano ta nga Pakeha, ko te whakatupu kai, ko te noho tahi ratou ko nga Maori i runga i te whakahoatanga mau tonu. Kia mau tonu te rongu te marie a nga Pakeha a nga Maori. Heoi ano, ko taku kupu whakamutunga tenei, Hei pai hei aroha anake ki nga Maori o tenei whenua."

Na, ka whakatika a TE METE (no Mataikona), ka ki:—"Katahi au ka haere mai i Wairarapa; koia au ka ki ai, maku e korero ki nga Maori o konei nga mahi o Wairarapa. Ka nui te korero tito noa i roto i nga Maori o reira; koia ratou i hui nui ai ki Papawai, haka ai, whai korero ai; nui noa to ratou whakaohotanga. Ki ana mai ratou ki au, Kua mate nga Pakeha tokomaha i a Wiremu Kingi, kua kawea a Te Teira e Kawana ki te whare herehere. Ka kata au ki ena nga korero parau, ka whakaatu hoki i nga nupepa, i nga pukapuka whakapanui, ka korero hoki ratou i nga korero o roto. Katahi ratou ka ui mai ki au, He aha nga korero i rongu ai ratou i rere ke ai i to te Nupepa i to nga pukapuka? ka ki atu au, He parau ra ena korero i rongu ai koutou, kahore he pono tahi, koia i rere ke ai. Heoi, kahore au e mea ana, tera nga Maori o Wairarapa e whakakino ki tetahi o nga Pakeha o reira; erangi he matakupua pea no ratou i hui ai ratou, he oho kino hoki to ratou, he owihiti mo nga korero parau. Na, ko taku kupu tenei ki nga Maori o konei, me he mea ano ka whai whanaunga ratou

ki Wairarapa, me tuhi atu me ki atu, Kaati me he hui noa; erangi kia hoki ratou ki o ratou kainga, tahuri ai ki te hauhake i nga kai, ki te mahi hoki i te whenua, kia ai ai he utu he oranga mo ratou. Heoi ano taku."

Heoti ano, hei konei ka kii atu o te tangata kua whakaritea hei Rangatira mo taua Hui ra, Kia haere ki te kai; a ki te mea tena atu ano he korero hei muri ano korero ai.

Na, ka haere ki tetahi atu ruma nui o taua whare ra. Kua maoa te kai, kua takoto. Na Te Para i karakia; na Te Puni te kupu whakahau, i runga i te waina, "*Hei ora ki Te Kuini.*" Heoi ano ka mutu marie te kai, ka heuheu nga tangata ki tona kainga ki tona kainga i runga i te aroha.

HE PUKAPUKA TENEI NA TAMIHANA KI TONA HOA PAKEHA KI A TE PEEKA.

No Otaki,

Aperira 6, 1860.

E HOA,—

Tena koe, tenei au kei te tuhi atu ki a koe, kia rongu ai koe i nga korero i korerotia ki te hui a Ngatiraukawa.

I hoki mai au i taua hui i te Taitei, 5 o nga ra. Na, ko nga korero i korerotia ki taua hui he korero pai. No Ngatiraukawa no Ngatitua no Ngatiawa taua hui.

No te Parairei, 30 o nga ra o Maehe, i haere atu ai au ki te hui; rokohanga atu e tatari ana ratou ki au. Ko te kainga i te hui ra, ko Katihiku, kei te

taha ki te tonga o te awa ki Otaki. Ko etahi o nga Rangatira kua whai korero i te Taitei. I rongu au ki te korero a Nepia Taratoa, ki te korero hoki a Te Ahi, te Rangatira o Ngatihua, he pai anake a ratou korero. Taku hokinga mai ki Otaki, ka whakamutua e matou te hui. Tenei te tikanga nui o taua hui, Kia whakaaro tahi matou kia rongu tonu ki Te Kuini o Ingarani o Niu Tirani, kia waiho a Ngatiawa ki Taranaki mahi atu ai i ana mahi. Na, tenei nga Rangatira i whai korero pai; ara ko te Ahi Karamu, ko Nepia Taratoa, ko Matenga te Matie, ko Te Ahi, ko Karanawa te Kapukai, ko Ihakara Tahurangi, ko Ahau ano hoki, me etahi atu me etahi atu. Na etahi o nga tutua i korero pohehe; heoti, na matou i riri atu, a ka mutu. Kei te 5 pea o nga rau ki taua hui. Ka mutu te hui i te ahiahi o te Parairei, ka ki atu au ki ia iwi ki ia iwi, kia hoki atu ki a ratou mahinga kai noho ai mahi ai, kua e hui, erangi me wakamutu. No te Hatarei, 31 o nga ra, hoki atu ai nga tangata katoa ki tona kainga ki tona kainga. Heoti ano, ka mutu tenei hui ki Otaki.

Na, e ta, kua e whakarongo ki nga korero kino korero parau a nga Maori kino a nga Pakeha. Kei mea koe, kei te whakariterite puku nga tangata i nga mahi whakararururu; kahore, kore rawa atu he whakaaro kino.

Mau e tuhi mai ki au nga korero hou no Taranaki, no hea atu no hea atu.

Na, to hoa,

NA TAMIHANA
TE RAUPARAHA.